

mala, nisi consequenter ex aliis bonis, vel ex aliqua ratione justitiæ, vel misericordiæ, expectuntur. At mala culpæ nullo modo vult, sed permittit. *Mundi enim sunt oculi ejus, ne videant malos*, Abac. 3. Ubi occurrebat gravis illa quæstio de modo, quo divina voluntas se gerit circa hominum peccata, quæ in libro secundo, de auxiliis a principio, a nobis tractata est, ibique videri potest.

11. *Ratione distinguuntur actus voluntatis divinæ.* — Secundo principaliter distingui possunt ratione actus divinæ voluntatis, juxta progressum voluntatis humanæ in deliberationibus suis. Et ita distinguitur intentio finis, electio mediorum et usus, seu voluntas exequens, quod per electionem firmatum est. Ad hos enim tres actus omnes reduco. Nam alii, qui numerari solent, ut voluntas simplex, finis, fructio, consensus seu propositum et si qui sunt alii, vel in dictis continentur, vel generaliter pertinent ad amorem, vel gaudium. Non est ergo dubium, quin in divina voluntate illi tres actus ratione distinguendi sint, quia formales rationes eorum propriissime inveniuntur in divino velle, et habent sufficiens fundamentum distinctionis rationis. Quod patet, quia imprimis rationes talium actuum non dicunt imperfectionem, neque illam formaliter includunt. Quia intendere finem, si finis est bonus, ut semper est in voluntate divina, bonum est et non includit in Deo imperfectionem, quia non ita intendit bonum creaturæ, quin illud ordinet ad suam gloriam. Deinde eligere media consentanea fini per se bonum est et similiter illa exequi, et in his omnibus ostenditur bonitas, sapientia et potentia Dei, ergo in rationibus talium actuum nihil includitur, ob quod non possint divinæ voluntati propriissime convenire. Aliqui vero sunt necessarii, ut Deus propriissime dicatur velle unum propter aliud et operari propter finem. Possuntque hi actus esse in Deo sine ulla distinctione in re, cum sola distinctione virtuali propter eminentiam ipsius velle divini, ergo hi actus proprie et sine Metaphora attribuuntur divinæ voluntati. De qua distinctione hic plura non dicam, quia in libro primo de Prædestinatione ex professo tractanda est, et in particulari est ostendenda in præcipuo negotio divinæ providentiæ, quod est hominum prædestinatio.

12. *Oriuntur nonnullæ quæstiones.* — Hinc vero oriri possunt nonnullæ quæstiones. Prima est, quia juxta hanc partitionem assignari poterit aliqua ratio, et causa divinæ voluntatis, quod absolute negat Augustinus, lib. 4,

de Genesi, contra Manich. cap. 2, sequela patet, quia intentio finis solet esse causa electionis mediorum. Unde etiam esset verum dicere Deum velle media, quia vult finem, quod non videtur communiter admitti, ut patet ex D. Thoma, dicta quæst. 19, art. 5. Respondeo, hic non esse quæstionem de re, sed solum necessarium esse congruenter loqui. Itaque certum est hos actus in divina voluntate non habere inter se illam causalitatem, quam habent in nostra voluntate, quia in nobis realiter efficiuntur, et inter se distinguuntur, et ita unus potest ab alio manare; in divina autem voluntate solum est unus simplicissimus actus, quo omnia vult. Nihilominus inter objecta illius actus est ordo finis et mediorum, nam *Quæ a Deo sunt, ordinata sunt*, Rom. 13. Et ideo propriissime dicitur velle Deus unum propter aliud, quia locutio illa solum significat ordinem ipsorum objectorum inter se. Et ita loquitur Scriptura, Prov. 16: *Omnia propter semetipsum operatus est Dominus, et similia*, quæ passim occurrunt, et eandem vim habet illa locutio Pauli ad Ephes. 1: *Elegit nos in ipso, ut essemus sancti*. Et hinc fit, ut nos cum fundamento in re, ratione distinguamus actus circa illa objecta, quæ inter se, ut finis et media comparantur et ita unum intentionem vere nominamus, et alium electionem. Unde ulterius sequitur, quod sicut unum attributum potest esse ratio alterius adeo, ut vere dicamus Deum esse immutabilem, quia est simplex; ita etiam unus actus voluntatis divinæ possit esse ratio alterius. Atque ita constat illas etiam propositiones, de quibus dubitat Cajetanus, dicta quæst. 19, art. 5: *Deus vult hoc, quia vult illud*, vel, *hoc est a Deo volitum, quia illud fuit volitum*, si solum dicant rationem attributalem (ut sic dicam), veras esse, licet sint falsæ quoad causalitatem realem, in quo sensu a nullo videntur proferri.

13. Ex hac duplici divisione actuum divinæ voluntatis maxime orta est inter theologos distinctio signorum rationis; in quibus dicitur Deus prius secundum rationem voluisse unum, quam aliud, quæ longam nobis præberet dicendi materiam, nisi in 1 t., 3 part., disput. 5, sect. 1, late tractata fuissent, quæ præsentī instituto videntur sufficere. Præsertim, quia libro primo de Prædestinatione multa ex illis necessario repetenda, magisque explicanda sunt, et ad materiam illam applicanda, nam ratione illius doctrinæ præcipue inventa videntur illa signa, et si in illa admittantur et intelligantur, facile ad materias alias applicari

poterunt. Quomodo autem Deus se solum amet, ut finem creaturarum, et omnes creaturas, ut media, servato nihilominus ordine finis et mediorum in creaturis inter se, explicui in Relectione, dicta disp. 2, sect. 2, num. 15 et sequentibus, estque res facilis, nam etiam inter media ordinata ad unum ultimum finem, potest esse ordo finis proximi et medii ordinati ad illum.

14. *Tertia divisio.* — Tertia divisio principalis actuum voluntatis esse potest secundum omnia genera virtutum quæ perfectionem includunt, sicut etiam supra diximus, in divino intellectu omnia genera virtutum intellectualium distingui posse. In nostra autem voluntate primo distinguimus actum ejus in bonum et malum. Sed hæc divisio non habet locum in divina voluntate quæ per se recta est et regula omnis rectitudinis; unde scriptum est: *Deus fidelis, et absque ulla iniquitate justus et rectus*. Et ad Rom. 3: *Numquid iniquus est Deus?* Unde in dicta Relectione 1, disp. 2, sect. 1, dixi non repugnare libertati divinæ voluntatis necessitatem quoad specificationem. Sic enim necessitatur ad honestum, ut si velit, non possit nisi honesta velle, quod est necessarium quoad specificationem, cujus rei rationem, et omnia quæ ad hoc punctum pertinent, ibi late prosecutus sum. Est ergo actus voluntatis divinæ per se honestus, ille autem dividi potest secundum varias honestates per analogiam quamdam ad virtutes distinctas voluntatis nostræ, de qua re in Metaphysica dixi, quæ pro capacitate illius loci sufficere videbantur disp. 30, sect. 16, a num. 37, usque ad finem. Peculiariter autem de divina justitia, de qua est major controversia, aliqua attigi in 1. Relectione, d. 2, sect. 2, sed plenius de illa discessi in speciali disputatione, in fine Opusculorum, ubi consequenter etiam de omnibus speciebus justitiæ et de fidelitate seu veritate, liberalitate et magnificentia dixi.

15. *Misericordiam esse in Deo.* — De misericordia autem Dei ibi non tractavi, quia locus ille hoc non postulabat. Neque nunc circa illam immorari oportet, quia omnes theologo conveniunt misericordiam esse in Deo proprie et formaliter, quia ad rationem formalem misericordiæ solum pertinet affectus sublevandi miseriam alterius. Passio autem seu compassio quæ in nobis illi affectui conjungitur, materialiter se habet, et ideo potest esse misericordia vera in DEO sine illa compassione. Ita fere divus Thomas, 1 part., quæst. 21, art. 3, et theologo communiter in 4, dist. 46, et Alensius, 1 part., quæst. 39. Unde addo, hæc duo attri-

buta, justitiam et misericordiam, ad divinam voluntatem proxime pertinere et in ea ratione distingui, sicut alia attributa, quod per se patet ex dictis. Dico autem, si justitia proprie sumatur pro commutativa vel distributiva (nam solet etiam generaliter sumi pro omni voluntate conveniente Deo secundum decentiam bonitatis ejus) et sic comprehendit omnes actus voluntatis Dei. Misericordia vero est quædam pars justitiæ sic accepta.

16. *Perfectior est misericordia justitia.* — Tertio addo, comparando justitiam et misericordiam proprie, perfectiorem esse misericordiam quam justitiam ex vi formalis conceptus. Quia misericordia est ex divina bonitate proxime et immediate, justitia autem præsupponit aliquid ex parte hominis. Item justitia hoc modo supponit misericordiam, non potest enim Deus esse debitor, nisi supponatur misericordia ejus. Nam ut ait Augustinus: *Cui deberet coronam justitiæ justus Judex, nisi gratiam dedisset misericors Pater?* Cum autem dixit Anselmus in Prosolog., cap. 20, misericordiam oriri ex justitia, loquitur de justitia generaliter, quia Deus vult quæ suam bonitatem decent. Hic vero occurrebat difficultas, an effectus misericordiæ in DEO sit attributum ratione distinctum ab effectu beneficentiæ, quæ videtur esse idem cum benevolentia et amore. Et consequenter, utrum in Deo ipso misericordia sit major virtus quam Charitas. Hanc vero comparisonem facit D. Thomas 22, quæst. 30, art. 4. Et supponit distinctionem inter Charitatem et misericordiam in nobis, ideoque in illum locum hoc remittimus.

CAPUT VIII.

DE VOLUNTATE SIGNI ET BENEPLACITI, ANTECEDENTE ET CONSEQUENTE.

1. *Voluntas signi et beneplaciti.* — *Quinque signa voluntatis.* — Superioribus divisionibus, quæ sumptæ sunt ex analogia ad nostram voluntatem, additæ sunt aliæ a theologis quas nosse oportet, ad explicandas varias locutiones Scripturæ et Patrum, et ideo illas breviter percurremus. Dividitur ergo voluntas Dei in voluntatem signi et beneplaciti, ut videri potest in D. Thoma, quæst. 19, art. 11 et 12. Quæ divisio juxta communem sensum theologorum valde analoga est, nam voluntas signi non est vera voluntas, sed signum voluntatis, solet enim vocari voluntas alicujus, id quod ipse vult aliquo modo et omne id, quod indicat voluntatem ejus. Sic videtur sumi Ps. 102:

Notas fecit vias suas Moysi, Filiis Israel voluntates suas, id est, praecepta sua. Et Act. 13: *Qui faciet omnes voluntates meas*, id est, praecepta, vel opera, quae ego voluero. In hoc ergo sensu vocant theologi voluntatem signi, externum signum divinae voluntatis. Numerantque quinque signa divinae voluntatis. *Praeceptum, Prohibitionem* (quae est praeceptum negativum) *Consilium, Permissionem, Operationem*. Circa quae breviter adverte, signum voluntatis metaphorice dici voluntatem, semper tamen in DEO indicare aliquam veram voluntatem, alias non esset verum signum, neque nomen voluntatis mereretur, etiam secundum analogiam. Sicut homo pictus nisi verum hominem repraesentaret, nec analogice, nec metaphorice homo dici posset. In his ergo signis attente considerandum est, quam veram voluntatem in Deo indicent. Ideo namque haec signa distinguuntur, quia non eundem voluntatis modum significant.

2. Praeceptum ergo de se non indicat absolutam voluntatem Dei, quod res praecepta fiat, sed indicat absolutam voluntatem praecipendi et obligandi, ut fiat: cum affectu simplicis desiderii, ut ita fiat. Idem est cum proportione de prohibitionem, nam illa etiam est quoddam praeceptum oppositi, seu negativi objecti. Indicat ergo in DEO voluntatem praecipendi et obligandi, ne aliquid fiat cum affectu, ut non fiat, quantum est ex parte Dei. Consilium non est signum voluntatis Dei obligandi, sed immediate videtur consilium indicare iudicium Divinum decernens esse melius id, quod consulit, et consequenter etiam indicat simplicem affectum Dei et desiderium, ut id fiat, quantum est ex parte sua. Permissio autem convenit cum praecedentibus, quia non indicat voluntatem efficacem rei permissae, differt tamen, quia simplicem affectum non indicat. Permittit enim Deus peccatum, quod nullo modo vult. Indicat ergo voluntatem non denegandi concursum generalem ad rem permissam, nec impediendi ne fiat. D. Thomas, dicto art. 12, exposuit. Operatio vero Dei indicat voluntatem Dei, qua vult id facere, vel ad id concurrere, quia omnia per suam voluntatem operatur. Quae voluntas non semper est ejusdem rationis, aliter enim DEUS vult, quod ipse solus facit, quam quod facit per creaturas et aliter vult bonum opus quam illud, quod habet malitiam adjunctam. Et ideo fortasse dictum est, Psalmo 140: *Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus*, quia varii sunt volendi modi, qui in operibus DEI latent. Ad quod pertinent multa,

quae de decretis divinae voluntatis in libris de Auxiliis disputavimus.

3. *Voluntas beneplaciti significat veram voluntatem*. — Ex declaratione hujus membri constare potest, per voluntatem beneplaciti significari voluntatem veram in DEO existentem: ac subinde sub illo membro comprehendi totum velle Dei, prout versatur circa objecta creata, quia hoc necessarium est, ut divisio sit adaequata. Sic ergo omnis vera voluntas Dei beneplacitum ejus dici potest, sicque videtur dixisse Christus, Matth. 41. *Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te*. Ibi enim tam de voluntate illuminandi quosdam, quam de voluntate obsecrandi, seu non illuminandi alios, locutus est. Aliae ergo divisiones divinae voluntatis, de voluntate beneplaciti intelligendae sunt. Unde ad illam pertinent omnia, quae in tribus primis divisionibus dicta sunt, et ad idem membrum spectant omnes voluntates, quas per quinque dicta signa ostendi, diximus. Ulterius vero solet haec voluntas aliis modis dividi.

Voluntas consequens et antecedens.

4. *Primus modus declarandi*. — Ulterius itaque dividitur voluntas divina in voluntatem antecedentem et consequentem, quam distinctionem tradunt omnes theologi statim citandi, non tamen omnes eodem modo illam declarant. Quidam dicunt voluntatem antecedentem vocari, quando non terminatur ad rem aliquam in se, sed ad aliam antecedentem, ex qua sufficienter potest altera fieri, licet fortasse impedienda sit, ne fiat. Ita videtur exponere Durandus in 1, distinct. 47, quaest. 1, num. 5, et ibi Bonaventura, art. 1, quaest. 1. Hervaeus, d. 46, quaest. 2, Gabriel, quaest., 1 et alii, quos retuli in Relectione 1, disp. 1, sect. 2, num. 8. Exemplo declarant, quia vult Deus reprobos salvari, non quia velit eis gloriam, sed quia vult sufficientem gratiam, in qua veluti antecederet continetur gloria. Sed objici potest, quia Deus vult hoc modo antecederet causas, ex quibus sequitur peccatum, et tamen non potest dici velle peccatum, etiam voluntate antecedente, imo simpliciter odio habet peccatum, quia vere illi displicet. Respondebunt fortasse, peccatum non sequi ex eo, quod Deus vult, nempe, ex permissione. Ut autem dicatur Deus velle aliquid antecederet oportere, ut sequatur ex illo quod Deus vult tanquam ex causa.

5. *Rejicitur*. — Sed nihilominus cum voluntas antecedens vera sit et non metaphorica, et

ratione illius dicatur Deus velle aliquid, verbi gratia, salutem omnium hominum, 1 Timoth. 2, necesse est, ut talis voluntas sit aliquo modo terminata ad rem volitam in se ipsa. Praeterea haec duae voluntates distinguuntur ratione a theologis, at juxta illam expositionem non essent duae voluntates, sed una, quae ut terminatur ad suum objectum immediatum, est consequens, respectu vero alterius, quasi virtute, vel causaliter in illo contenti, dicitur antecedens. Denique nec ratio nominum quadrat, nam voluntas, quae versatur circa objectum proprium, cur ea ratione consequens dici debet, cum sit proxima sui objecti (ut sic dicam) et aliud non sit objectum ejus nisi virtute et quasi interpretatione quadam. Denique ex dicendis constabit, non esse necessarium recurrere ad has metaphoras.

6. *Secundus modus*. — Secundo exponitur haec divisio advertendo, Deum aliquid ex se velle, ratione suae bonitatis, ut misereri, benefacere: aliquid vero tantum provocatus ab hominibus, vel supposita praescientia alicujus operis nostri, ut punire vel aliquod malum irrogare. Voluntas ergo Dei, ut versatur circa priora opera, dicitur antecedens, quia ex se Deus illam habet, nulla sumpta occasione ex nostris operibus: ut autem versatur circa posteriora, dicitur consequens, contraria ratione. Hanc partitionem hoc modo explicatam indicavit Chrysostomus, hom. 1, in ad Ephes. Ubi has duas voluntates primariam et secundariam, seu primam et secundam appellavit. Damascenus vero, libro 2, de Fide, c. 29, etiam nomina antecedentis et consequentis addidit. Nec dubitare possumus, quin sit in Deo illud duplex genus voluntatis, nam (ut alia obscuriora exempla omittamus) clarum est, voluntatem creandi mundum primariam fuisse, ex sola enim sua bonitate illam habuit, quod etiam de voluntate sumendi carnem humanam, credendum est. At voluntas aliquem damnandi, vel perpetuo deserendi, secundaria est: Deus enim neminem deserit nisi prius deseratur ab ipso. Unde notari potest ex dictis Patribus, quoties exempla ponunt secundariae voluntatis, applicare illa ad voluntatem inferendi malum. Nam licet interdum Deus non conferat aliquod bonum, nisi permotus suo modo ab homine, per orationem, dispositionem, vel meritum: nihilominus, quia semper Deus de se est paratus ad haec bona conferenda, et illum ipsum ordinem vult propter majus bonum nostrum, quod totum a primaria ejus voluntate originem habet, ideo in malis sem-

per explicant voluntatem consequentem, cum tamen (ut dixi) suo modo locum habeat in aliquibus bonis. Denique quod attinet ad voces, non est dubium quin sint aptae ad illas voluntates significandas et ideo partitio illa in hoc sensu et bona est, et utilis ad divinam providentiam explicandam.

7. *Tertius modus dicendi*. — Tertia expositio illorum membrorum est divi Thomae, dicta quaest. 19, art. 6 ad 1, quem Thomistae sequuntur, et Richardus in 1, dist. 46, quaest. 1, Corduba, lib. 1, quaest. 956. Vult itaque divus Thomas voluntatem antecedentem non esse absolutam et efficacem, *sed magis* (inquit) *dici potest velleitas, quam voluntas*, voluntatem vero consequentem dicit esse efficacem, semperque impleri. Unde, quod ad voces attinet, priorem dicit vocari antecedentem, quia est de objecto, seu sine bono secundum se spectato, praescindendo ab adjunctis, seu a particularibus circumstantiis. Posteriorem vero vocari consequentem, quia est de re in particulari, consideratis omnibus adjunctis et circumstantiis ejus ad hunc modum dixit idem D. Thomas 1, 2, quaest. 6, art. 4, quae ex metu fiunt esse simpliciter voluntaria, et secundum quid involuntaria. Unde cum in periculo tempestatis, quis vult conservare merces, quas nihilominus vult efficaciter projicere in mare, dici potest juxta dictam expositionem habere voluntatem antecedentem per simplicem affectum, seu velleitatem non projiciendi et voluntatem consequentem per absolutam voluntatem projiciendi merces. Ad hunc ergo modum in Deo philosophamur, juxta dictam expositionem.

8. Quae quidem expositio quoad doctrinam, quam continet, verissima est (et hoc est, quod ad rem spectat.) Item quoad verborum accommodationem habet sufficientem congruentiam, ut ex illius declaratione constat. An vero fuerit juxta mentem Damasceni parum refert: satis enim est quod non sit illi contraria. Ego vero existimo aliquid illi addidisse. Nam juxta Damascenum voluntas consequens semper est efficax et in hoc convenit cum voluntate consequente a D. Thoma explicata, quia utraque est voluntatis effectus in particulari, omnibus consideratis, ut aiunt. Et ita in hoc membro nihil est peculiare in utraque expositione praeter rationem seu etymologiam nominis. Voluntas autem antecedens juxta Damascenum potest esse et efficax et inefficax, quia utroque modo potest velle Deus aliquod bonum ex se, nam et electis et reprobis voluit

ex se perseverantiam et salutem æternam atque adeo utrisque antecedenter (juxta illam expositionem) et tamen electis efficaciter, aliis non, sed tantum secundum quid. Hanc ergo voluntatem secundum quid, voluit explicare D. Thomas, et ideo voluntatem antecedentem, ut sic, semper censuit esse inefficacem. Quod si interdum voluntas aliqua beneplaciti, quam Deus ex se solo habet, absoluta et efficax est, illam vocaret D. Thomas (ut opinor) consequentem, quia habetur absolute et consideratis omnibus quæ ad illam necessaria sunt, ut fuit voluntas creandi, vel similes.

9. *Alia divisio voluntatis.* — Omissis ergo dissensionibus verborum addere possumus divisionem actus divinæ voluntatis, in efficacem et inefficacem, quæ est subdivisio voluntatis antecedentis, juxta expositionem Damasceni, vel est nova divisio voluntatis beneplaciti, et ita habet locum in utraque sententia. In qua divisione de priori membro aliqua sunt certa, videlicet, esse aliquam voluntatem, absolutam et efficacem, in Deo et illam esse per quam principaliter operatur, et quæ semper impletur, quia *omnia, quæcumque voluit, fecit*, Ps. 113, et *cui nemo potest resistere*, Rom. 9, Genes. 50, Esther 13. Et ratione hujus voluntatis dicitur Deus, non operari aliquid sine voluntate sua, juxta id ad Ephes. 1: *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*. Denique sine hac Dei voluntate nihil subsistere potest, ut dicitur Sap. 11.

10. Nonnulla vero alia de hac voluntate a theologis disputantur. Unum est, an hæc ipsa voluntas sit immediatum principium, quo Deus ad extra operatur, vel secundum rationem sit aliud attributum propinquius, quod in Metaphysica tractatum est, et capite sequenti attingetur. Aliud dubium est, qualis et quotuplex sit in Deo hæc voluntas efficax, an sit præveniens et præfiniens, vel concomitans præsertim circa actus liberos humanos. Cum qua quæstione conjuncta est alia: quomodo efficacia hujus voluntatis divinæ stet cum libertate actuum voluntatis humanæ. Quæ dubia longissimæ disputationis materiam nobis præbebant, sed tractata sunt copiose in tribus libris de Auxiliis, et ideo nihil amplius dicere necesse est, præter ea, quæ de Prædestinatione postea dicemus.

11. In altero autem membro voluntatis inefficacis, non est tam certum apud omnes, dari in Deo vere et proprie talem actum, quod videntur sentire auctores citati in prima expositione præcedentis divisionis. Cujus occasione

tractari hic solet, de sensu illius loci Pauli: *Deus vult omnes homines salvos fieri*. Ego vero suppono dari in Deo talem actum et de omnibus omnino hominibus locutum fuisse Paulum in citatis verbis. Quod ostendi in Relect. 1, disp. 1, sect. 2, n. 9. et latius id tractabimus infra, lib. 4, de Prædestinatione fere per totum. Hoc ergo supposito, certum est, talem voluntatem illam Dei non semper impleri, ut in eodem exemplo et testimonio Pauli manifestum est. Et ratio est, quia non est efficax voluntas, neque ipse Deus vult aliter illam habere, et ideo nulla est imperfectio, ut in dicto loco latius declarabitur. Ubi etiam videbimus, an illa voluntas sit actus liber in Deo, vel necessarius. Item an sit vera intentio finis, conferens aliquid ad electionem mediorum, vel simplex tantum affectus complacentiæ in bonitate possibili. Item an sit actus aliquo modo absolutus, vel conditionatus, et ideo de divina voluntate hæc sufficiant.

CAPUT IX.

DE OMNIPOTENTIA DEI.

1. *Omnipotentiam esse attributum Dei.* — Supponimus imprimis, Omnipotentiam esse unum ex specialibus attributis, quæ per modum affirmationis de DEO proprie et vere dicuntur. Quæ veritas, quoad rem ipsam de fide est, ita enim loquitur Deus: *Ego Deus omnipotens*, Gen. 17, 33, et sæpe alias et Sap. 11. Vocatur hoc attributum: *Omnipotens manus Dei, quæ creavit omnia*. Et ratione illius dicitur Luc. 1: *Non erit impossibile apud Deum omne verbum*. In hoc autem attributo duo includuntur. Unum est, esse potentiam vere et proprie effectricem: aliud est, illam potentiam esse amplissimam in objecto suo: atque adeo comprehendere sub se omne possibile, id est, quod fieri non repugnat. Ita enim explicandum est hujus potentiæ objectum, ut tractavi in disput. 30 Metaphysicæ, sect. ult. quibus nihil fere est addendum, quia res est facillima, explicabitur tamen amplius ex dicendis.

2. *Dubium.* — *Resolutio.* — Quæri autem hic solet primo: An hoc attributum sit ratione distinctum ab omnibus aliis, vel sit aliquod ex cæteris, speciali ratione, ac modo conceptum. Et quoniam supra diximus, omnia attributa affirmativa substantiæ divinæ, tantum ad illa tria revocari, scilicet scientiam, voluntatem et potentiam; solum superest quæstio, an potentia sit ipsa scientia, vel voluntas, aut aliquid

ratione distinctum ab ipsis. Quam quæstionem citato loco late etiam tractavi: censuique hoc attributum esse ratione distinctum ab aliis duobus, quam sententiam nunc etiam verior esse existimo. Quamvis illa etiam probabilis sit, quæ affirmat voluntatem Dei esse potentiam Dei activam ad extra, quia per suummet velle, ut tale est, efficacitatem habet producendi id, quod vult. Probabilis vero existimo hanc efficacitatem immediate convenire divinæ essentiæ ratione sui esse et summæ actualitatis, omnipotentiam nihil aliud esse, quam ipsummet esse divinum, ut per se efficax ad extra, ut citato loco declaravi. Subordinatur tamen, nostro loquendi modo, divina omnipotentia divinæ scientiæ, ac voluntati illi, ut dirigente actionem, quia Deus rationaliter operatur, ut dixit Augustinus, lib. 83, quæst. 46, huic vero, ut moventi et applicanti, quia Deus nihil nisi voluntarie et libere operatur, et hoc modo facilius intelliguntur omnia, quæ de actione Dei ad extra, et de concursu cum libero arbitrio traduntur.

Infinitas potentia DEI.

3. Secundo quæri solet an hæc potentia Dei infinita sit in ratione potentiæ activæ, et in quo consistat hæc infinitas, et an inferatur ex omnipotentia, vel illam inferat, vel sit idem cum illa. Ad quæ omnia imprimis dicendum est potentiam Dei effectivam sine dubio infinitam esse, simpliciter loquendo. Ita colligitur ex Scriptura, Psalmo 144: *Magnus Dominus et laudabilis nimis, et magnitudinis ejus non est finis*; subditurque statim: *Generatio et generatio laudabit opera tua, et potentiam tuam pronuntiant*. Quo declaratur magnitudinem illam sine fine etiam divinæ potentiæ convenire. Unde Eccles. 18, inquit Sapiens: *Quis investigabit magnalia ejus: virtutem autem magnitudinis ejus quis enuntiabit, aut quis adjiciet enarrare misericordiam ejus. Non est minuere neque adjicere, neque est invenire magnalia Dei*. Quæ omnia verba infinitatem indicant, non minus in potestate et virtute agendi, quam in essentia et perfectione.

4. *Infinitas intensiva et extensiva.* — Deinde ut hæc infinitas explicetur, addendum est divinam potentiam dici posse infinitam, et intensive et extensive. Intensive infinitam voco, quia in se est infinitæ perfectionis. Extensive, quia in objectis suis infinitam extensionem habet. Prior pars a priori ostendi solet, quia hæc potentia est quasi proprietas consequens infi-

nitam essentiam. Quæ ratio est optima, solum vero declarat infinitatem quamdam in proprio aliquo genere seu conceptu: sicut scientia vel voluntas, ut sic, dicitur in proprio genere infinita. Ego vero sentio divinam potentiam ad extra ex vi sui conceptus exigere infinitatem simpliciter et in genere entis. Quod ita declaro, quia divina potentia non solum est activa per modum principii *quo*, proximi seu immediati, quale intelligitur in igne esse calor, sed etiam per modum principii principalis, qualis intelligitur in igne esse forma substantialis. Imo hæc est excellentia divinæ naturæ, quod non indiget principio agendi proximo, distincto etiam ratione a sua substantia, sed est activa immediate per suam substantiam, quamvis intellectuali et libero modo, quia per eandem substantiam intellectualis est, et libera est in agendo, ut in citato loco Metaphysicæ latius declaravi. Hinc ergo fit ut talis potentia, quatenus tale principium agendi est, eminenter continere debeat omnes effectus quorum est activa. Quia principium principalis actionis debet continere terminum, vel formaliter, ut in actione univoca, vel eminenter, ut in æquivoca actione, qualis est omnis actio Dei ad extra. Ergo illud principium agendi, quatenus tale est, requirit infinitatem simpliciter et in genere entis, quia hæc infinitas necessaria est ut eminenter contineat omnia.

5. Potest etiam hæc infinitas ex alio modo agendi divinæ potentiæ declarari, quia talis est ut sine dependentia ab alio suam actionem perficere possit: ad hoc autem requiritur perfectio simpliciter infinita in genere entis, ergo divina potentia activa hoc modo infinita est in suo esse, et hæc est infinitas intensiva. Minor a posteriori potest probari, quia illa perfectio operandi propria virtute, sine dependentia ab alio, non est communicabilis virtuti, vel substantiæ creatæ, etiamsi in infinitum perfectior et perfectior cogitetur, ergo signum est illum agendi modum postulare perfectionem simpliciter infinitam. Secundo declaratur a priori, quia esse independens ab alio est esse infinitum simpliciter intensive, sed potentia activa sine dependentia ab alia causa, ideo habet hanc independentiam in agendo, quia habet etiam in essendo, imo quia est ipsum esse independens (nam, ut dixi, non est tantum potentia proxima sed etiam principium principale per se immediate operans) ergo eandem infinitatem intensivam habet, ut est principium agendi quam habet, ut est tale esse vel talis natura substantialis. Nam revera, sicut calor, ut est principium